

زیارت ناحیه مقدسه

«زیارت» حضرت ابا عبد الله الحسین (علیه السلام)
که از «ناحیه مقدسه» امام زمان صادر شده است

بوی دلبر؛ پور کوثر می دهد
آتش سوزان به جانها می زند
اشک قائم، بر شهید کربلا

این زیارت بوی دیگر می دهد
بوی مهدی؛ سرو هستی می دهد
بوی قائم، درد و آه مقتدا

مرثیه خوان

زیارت ناحیه مقدسه، مرثیه ای است سرشار از سوز و گداز عارفانه و آکنده از اشک و آه عاشقانه که سراینده اش، امام زمان است که تنها وارث برجای مانده از سالار شهیدان و خونخواه واقعی ابا عبدالله و آشناترین مردم نسبت به امام حسین و حوادث عاشورا است. اوست که به دیده بینای امامت لحظه به لحظه عاشورا و حماسه آفرینی های عاشورائیان را دیده، تلخی مصیبت هایش را به زیباترین صورت ترسیم نموده و اوج مظلومیت سالار شهیدان و اهل بیتش را بازگو کرده است. رنج غربت و تنهایی امام حسین، تشنگی طفلان خردسال، داغ جانکاه شهادت یاران و اهل حرم و درد اسارت فرزندان رسول الله را به زبان مرثیه خوانی دلسوخته بیان نموده است تا داغ جانکاه این مصیبت بزرگ را بر عمق وجود جانها بنهد و خفتگان را بیدار و بیداران را به خروشی عارفانه و دائمی هدایت کند. اوست که سوزش تازیانه و سیلی بر یتیمان کربلا را درک کرده، سنگینی اهانت ها و بی حرمتی ها را نسبت به اهل بیت لمس نموده و از شدت درد می نالد و خطاب به جد بزرگوارش امام حسین می گوید:

«اگر زمانه، تولد مرا به تأخیر انداخت و تقدیر الهی مرا از یاری تو بازداشت و نتوانستم با آنان که با تو جنگیدند بجنگم، در عوض اینک بخاطر حسرت بر دست دادن تو و تأسف بر مصیبت هائی که تو را گرفتار کرد و از سوزش اندوه نبودن با تو، هر صبح و شام برای تو شیون می کنم و بجای اشک ریختن، خون می گریم و آنقدر غمناک می نالم تا در اثر سوز جانفرسا و غصه جانکاه، جان سپارم.» (قسمتی از زیارت ناحیه مقدسه).

سیمای زیارت

زیارت ناحیه مقدسه بصورت یک تابلوی زیبا و غم انگیز به تصویر درآمده است که حکایت از یک واقعه عظیم می کند و سیمای پرمعنا کربلا و عاشورائیان را به بهترین شکل مجسم می سازد. این تصویر نشان دهنده یک منظره از طبیعت نیست، نشانگر یک حماسه پر شور و پر معرفت است که جهان را به لرزه درآورده و خط مشی زندگی را به انسان القاء می کند.

این زیارت، انسان را با انبیاء و کمالاتشان آشنا می نماید و با مصائب و سختی های راه مأنوس می گرداند. عنایت های ویژه الهی را برمی شمرد تا نصرتهایش روشن شود و هر کس باور کند که وعده خدا حق است. بعد از تعلیم معارف بلند بصورت سلام های گوناگون، او صاف و عملکرد امام حسین را در دوران معاویه بیان می کند، سپس زمینه های قیام و حرکت ایشان و مراحل آن مهضت عظیم را مطرح می نماید.

«ای حسین! تو دلسوز اسلام و مسلمین بودی، در حکم کردن بین قوی و ضعیف یکسان عمل نمودی. بهار یتیمان و نشاط بخش زندگی آنان بودی... تا اینکه ستم، دست تعدی دراز کرد و ظلم و بیداد، نقاب از چهره برافکند و ضلالت و گمراهی پیروانش را فراخواند» (قسمتی از زیارت ناحیه مقدسه).

زیارت ناحیه مقدسه صحنه کربلا و مظلومیت کربلایان را به گونه ای ترسیم می نماید که احساس ها از عمق جان برمی خیزد و شراره هایش شعله ور گشته، جان را به فغان و امیدارد؛ آنچنان که غمناک بنالد. نه فقط ناله از روی احساس، بلکه ناله ای برخاسته از معرفت و حرکت ساز.

دل سراسر ناله و در مانده شد
با خبر زان ناله های زار شد
اشک خون آمیزه هر آه شد
با نوای کربلا همساز شد

چون زیارت ناحیه واخوانده شد
هر که در اینجا دلش بیدار شد
معرفت با عاشقی همراه شد
راه اشراقی به رویش باز شد

آری! زیارت ناحیه مقدسه، چهره کربلا را با تعبیری بلند و عباراتی زیبا و موزون و در فضائی سرشار از سوز و گدازهای مخلصانه و عارفانه بیان می نماید و آنگاه که سراسر وجود انسان را سرشار از سوز و معرفت کرد و او را با تمام وجود، مستعد حرکت و تحول نمود، خط مشی زندگی را برایش ترسیم می کند؛ جانش را با تویی و تبری مأنوس می سازد تا محبت اهل بیت و بیزاری از دین براندازان، ره توشه اش گردد و سلام بر حسین و حسینیان و لعن بر یزید و یزیدیان طول تاریخ، ورد قلب و زبانش شود و بالاخره راه «بنده واقعی خدا» و عید الله شدن را به او می نمایاند، به گونه ای که با شور و معرفت بگوید:

« اللهم الحقني بالصالحين و اجمع بيني و بين السادة الميامين في اعلا عليين ... » (قسمتی از زیارت ناحیه مقدسه).

« خداوندا ! مرا به صالحان ملحق فرما و در عالم بالا با سروران نیک و شایسته پیوند ده » .

زیارت ناحیه مقدسه، آموزه هائی از عشق و معرفت و عرفان و سوز و حماسه و توسل است. در عین حال که مرثیه است، مسئولیت آفرین و حرکت ساز هم هست؛ چرا که مرثیه خوان، انسان کامل و استاد جامع است. ظاهر و باطن را، معرفت و سوز را، عشق و عرفان را و... را با هم آمیخته و واقعیات جانگداز را با زبان ملکوتی خویش ترنم نموده است .

زیارت ناحیه مقدسه، جذبه گاه همه انسان ها است و هرکس در وادی آن قدم نهد، مجذوب آن می گردد؛

زیرا اول انسان را با جهان بینی توحیدی آشنا می کند، سپس امام حسین را در ابعاد مختلف معرفی نموده، عملکرد و فلسفه قیامش را تبیین می کند، چگونگی ناجوانمردی های دشمنان را شرح می دهد و مصائب سید الشهداء را بسیار غمناک می سراید.

«ای حسین ! وقتی تو را صاحب قلبی مطمئن و مردی دلاور یافته و نتوانستند تو را شکست دهند، دامهای مرگ آفرین مکرشان را بر سر راهت نهادند و جنگ را با نیرنگ و شرارت های ناجوانمردانه پیش راندند. دستهای بنیاد برانداز را به سویت دراز کرده و هیچ حرمتی را نگه نداشتند، به سوی خیمه ها حمله نمودند و میان تو و اهل بیت جدائی افکندند. با زخمهای فراوان ترا از توان انداختند و راه نجات را بر تو بستند و سرانجام تو را از اسبت سرنگون ساختند و بدن سرتاسر مجروح تو را زیر سم اسبها لگدکوب کردند.» (قسمتی از زیارت ناحیه مقدسه).

زیارت ناحیه مقدسه، آنقدر معرفت افزا و حزن برانگیز است که بدون روضه، دل هر انسانی را به گونه ای می شکند که اشک با معرفت از عمق وجودش بیرون می ریزد و با شور و عشق همی زار می گرید و با ناله حزین می گوید:

«سلام بر تو ای مولی ! سلامی عارفانه و مخلصانه، سلام کسی که قلبش از مصیبت تو جریحه دار و اشکش هنگام یاد تو جاری است و در غم عزای تو دردمند و زمین گیر شده است.» (قسمتی از زیارت ناحیه مقدسه).

اعتبار سندی و سابقه زیارت ناحیه مقدسه

۱ - این زیارت ابتدا از «ناحیه مقدسه» امام زمان (عج) صادر و به یکی از نایبان خاص داده شده است. آنگاه از طریق ایشان به یکی از اساتید شیخ مفید^(۱) و سپس به دست این بزرگوار، آنگاه به دست سید مرتضی^(۲) و... و ابن مشهدی^(۳) و صاحب مزار قدیم رسیده است.

۲ - این زیارت دارای سندهای متعدد صحیح و معتبر است.

۳ - برخی از عبارات این زیارت، یا کاملاً مطابق با زیارات معتبر دیگر بوده و یا با آنها همسو است.

۴ - این زیارت از ویژگی های خاص و منحصر بفردی برخوردار می باشد.

● این امتیازات سه گانه (مطابقت، همسوئی و ویژگی ها) نیز، بیانگر اعتبار و صحت زیارت ناحیه مقدسه می باشد.

۵ - فضای این زیارت از نورانیت خاصی برخوردار بوده، عباراتش گویا و زیبا، معانی عمیق و دقیق و به هر حال زیارتی است، معرفت افزا و حزن برانگیز و روح بخش.

۶ - این زیارت از چنان اعتباری برخوردار است که در کتب روائی (مثل بحار الانوار علامه مجلسی و عوالم العلوم بحرائی) و دعائی (مثل مزار قدیم شیخ مفید، مناسک الزیارات شیخ مفید، کتاب سید مرتضی، مزار کبیر ابن مشهدی، مصباح الزائر سید بن طاووس، تحفة الزائر علامه مجلسی و...) ثبت گردیده است و نیز علماء و مراجع تقلید مثل سید بن طاووس، علامه مجلسی، سید هادی میلانی و محدثین بزرگوار مثل حاج شیخ عباس قمی صاحب مفاتیح الجنان آنرا تأیید نموده و با تعابیر مختلفی ستوده اند و حتی مقتل نویسانی همچون مرحوم مفرّم^(۴)، بعنوان تنها مصدر بعضی از مصائب سید الشهداء بدان استناد کرده اند.

۱ - شیخ مفید متولد ۳۳۶ و متوفای ۴۱۳ هـ .ق.، از اعظم فقهاء شیعه، رئیس مذهب امامیه و مرجع تقلید مطلق در زمان خویش بوده است. حدود دویست عنوان کتاب تألیف نموده و از چنان مترجی برخوردار بوده که امام زمان او را به «شیخ مفید» خطاب نموده و چنین ستوده است: «سلام بر تو ای ولی مخلص و ای یاور وفادار ، سلام خدا بر تو که مردم را با کلام صحیح بسوی خدا دعوت می کنی.»

شیخ مفید یکی از واسطه های مهم در انتقال روایات است.

۲ - سید مرتضی متولد ۳۵۵ و متوفای ۴۳۶ هـ .ق. است . نامش علی بن حسن بن موسی و کنیه اش ابوالقاسم است . بر اساس خواب یکی از سلاطین، امیرالمؤمنین او را « علم الهدی » ملقب نمود . سید مرتضی شاگرد شیخ مفید بود که پس از او ، رئیس امامیه و مرجع تقلید مطلق در زمان خویش گردید. ایشان یکی از واسطه های مهم در انتقال روایات است .

۳ - ابن مشهدی متولد ۵۱۰ و متوفای ۵۹۵ هـ .ق.، از علمای جلیل القدر بوده و یکی از کتب وی «مزار کبیر» است که مصدر ادعیه می باشد. وی یکی از واسطه های انتقال روایات و از جمله سند صحیفه سجّادیه است.

۴ - محقق و نویسنده عرب، (متوفای ۱۳۹۱ هـ .ق.) که تألیفات مختلفی در باره شهدای اهل بیت دارد و معروفترین اثرش ، «مقتل الحسین» است.

صاحب مفاتیح الجنان در کتاب نفس المهموم در وصف امام حسین می فرماید: «سید الشهداء آن گونه بود که فرزندش امام المهدی او را توصیف کرده است. «آنگاه این جملات را از ناحیه مقدسه می آورد: «كنت للرسول...»؛ یعنی: تو فرزند رسول خدا و برای قرآن سند و برای امت اسلام پشتیبان هستی.

- شصت نفر از مراجع تقلید، علماء، محدثین و مقتل نویسان این زیارت را تأیید و یا نقل کرده اند.^(۵)
- ۷ - این زیارت اولین زیارتی است که سید مرتضی، امام حسین(علیه السلام) را با آن، زیارت کرده است.^(۶)

۵ - افراد و منابع در همزه نور، ج ۱، ص ۱۰۶ تا ۱۲۷ و ص ۱۴۳ تا ۱۷۲ و ج ۲، ص ۱۰ بیان شده است.

۶ - برای ملاحظه توضیح این عبارت، رجوع شود به: همزه نور، ج ۱، ص ۱۱۷.